

Werkplan 2007

Foto: Annie Ellens

**Alles is doorgang.
Alle is ijlen.
Alleen de passage
is blijvend.**

*H.H. ter Balkt
Oud gereedschap mensheid moe*

Voorwoord

Sinds het voorjaar van 2006 is het politiek-bestuurlijke landschap in Nederland ingrijpend gewijzigd. In de Overijsselse steden werden nieuwe gemeenteraden geïnstalleerd en traden nieuwe colleges van B&W aan. Na de recente landelijke en provinciale verkiezingen zijn ook de politieke verhoudingen in Den Haag en bij het provinciaal bestuur in Zwolle veranderd.

Deze veranderingen werken door in het stedenbeleid. In het nieuwe kabinet Balkenende maakt een nieuwe minister voor Wonen, Wijken en Integratie haar opwachting. Deze minister is verantwoordelijk voor het programma *Van Probleemwijk naar Prachtwijk* en onder haar leiding zal ook het grotestedenbeleid (na een evaluatie) worden gecontinueerd. In het landelijke beleid komt in het stedenbeleid de nadruk naar verwachting te liggen op de verbetering van de leefsituatie in een aantal nog aan te wijzen probleemwijken. Als de voortekenen niet bedriegen zal in Overijssel ook de komende vier jaar het succesvolle provinciale stedenbeleid worden voortgezet. In hun rapport *'Resultaten uit het verleden bieden geen garanties voor de toekomst'* beveelt een commissie van wetenschappers, waaronder de wetenschappelijk directeur van KISS, prof. dr. Bas Denters aan om het stedenbeleid op twee niveaus vorm te geven. In de eerste plaats moet het beleid zich volgens de commissie richten op het niveau van *de stedelijke probleemwijken*. "In deze wijken is sprake van een toenemende veiligheids- en leefbaarheidproblematiek en verliezen huishoudens de aansluiting met de samenleving, bijvoorbeeld waar het gaat om werk en scholing. Voor de steden betekent dit de komende jaren een toenemende focus op deze wijken en wijken waar zich in de nabije toekomst een vergelijkbare ontwikkeling dreigt voor te doen". Het hiervoor benodigde beleid betreft niet alleen de verbetering van de woning en de leefomgeving ('schoon, heel en veilig') maar dient zich ook te richten op de versterking van de sociaal-economische positie van de buurtbewoners. Een doeltreffende aanpak van deze fysieke en sociaaleconomische wijkproblemen is echter niet mogelijk zonder een adequate beleidsvoering op *regionaal niveau*. De wetenschappelijke commissie wijst erop dat op het niveau van de woningmarkt- en arbeidsmarktregio voorwaarden moeten worden gerealiseerd voor een succesvolle aanpak van de problemen op wijkniveau. Hier liggen mogelijkheden om aansluitend op het door de provincie Overijssel geïnitieerde gebiedsgerichte beleid in samenwerking tussen provinciaal bestuur en de overheden en hun maatschappelijke partners in het stedelijk gebied te komen tot een gemeenschappelijke aanpak.

KISS heeft de afgelopen jaren bewezen een belangrijke bijdrage te kunnen leveren aan de ontwikkeling en kennisgeving rond lokale initiatieven en projecten in de steden van Overijssel. U vindt hier een visie op de toekomst van het stedenbeleid in de provincie Overijssel (dat aan sluit bij de visie van de eerder genoemde wetenschappelijke commissie) en een daarop gebaseerd werkplan voor 2007. Daarnaast treft u een verslag aan van de door KISS in het afgelopen jaar ontwikkelde initiatieven. Volgens het Dagelijks Bestuur van KISS kan het bureau van KISS – als immer in nauwe samenwerking met de leden van onze vereniging – een belangrijke nieuwe impuls geven aan het stedenbeleid in onze provincie.

KISS zal dat doen onder leiding van een gedeeltelijk vernieuwd Dagelijks Bestuur. Na vijf jaar heeft de eerste voorzitter van KISS de heer drs. H.H. Apotheker aangegeven niet langer meer voor deze functie beschikbaar te zijn. Ook prof. dr. H.M. de Jong een van de "founding fathers" van de vereniging heeft in verband met het aanvaarden van een werkring elders zijn bestuurslidmaatschap moeten beëindigen. We zijn beide heren buitengewoon dankbaar voor hun enthousiaste inzet en hun waardevolle inhoudelijke bijdragen in de afgelopen jaren. Het doet mij genoegen dat de heer dr. A.F. Flierman (voorzitter van het College van Bestuur van de Universiteit Twente) bereid is gevonden om in de vacature De Jong te voorzien. Voor mij persoonlijk beschouw ik het als een uitdaging om bij de start van een nieuwe periode in het stedenbeleid samen met de overige leden van het DB en de wetenschappelijk directeur langs de in dit werkplan uitgezette lijnen leiding te mogen geven aan KISS.

Jan Kristen
Voorzitter Dagelijks Bestuur KISS

Inleiding

Het jaar 2007 zal – daar waar het gaat om het stedenbeleid – zonder twijfel in het teken staan van het debat over de toekomst van het landelijke grotestedenbeleid. Wat de uitkomst van deze discussie is, zal pas in de loop van 2007 duidelijk worden. Gezien de teneur van het debat tot dusver lijkt het echter niet al te zeer gewaagd te veronderstellen dat het huidige landelijke grotestedenbeleid met zijn 31 deelnemende steden en integrale aanpak op basis van prestatieafspraken tussen rijk en steden zijn uiterste houdbaarheidsdatum nadert en volgens sommigen reeds ruim heeft overschreden. Ook op provinciaal niveau wordt aan de vooravond van de verkiezingen van de Provinciale Staten druk gedebatteerd over de toekomst van het stedenbeleid. De provincies Gelderland, Noord-Brabant en Overijssel hebben met het oog hierop een wetenschappelijke commissie gevraagd advies uit te brengen. Deze commissie concludeert dat het aanbeveling verdient om gezien de successen uit de afgelopen periode en de uitdagingen waar de steden voor staan het in Overijssel gevoerde stedenbeleid te continueren. Wel verdient het volgens de commissie aanbeveling nieuwe accenten te zetten. Voor wat betreft de inhoud bepleit de commissie meer gerichte aandacht voor de innovatie van de sociale infrastructuur van de steden. Voor wat betreft de werkwijze acht de commissie een versterking van de gebiedsgerichte werkwijze wenselijk en stelt zij voor maatschappelijke partners meer te betrekken bij de innovatie van de sociale infrastructuur van de steden.¹

Tegen deze achtergrond wil KISS in het werkplan 2007 het accent leggen op de **innovatie van de sociale infrastructuur van de steden** in Overijssel. De term stedelijke sociale infrastructuur verwijst naar het *geheel van organisaties, diensten en voorzieningen die bijdragen aan een structurele versterking van de sociale samenhang, de maatschappelijke participatie en betrokkenheid van stedelingen en de leefbaarheid van steden.*

Kenmerkend voor infrastructurele benadering zijn een **lange termijn oriëntatie** en een **preventieve aanpak**. De infrastructurele benadering kenmerkt zich door een lange termijnperspectief waarbij wordt geïnvesteerd in de toekomst van onze steden. De infrastructurele benadering is daarom ook vooral preventief. Door investeringen in adequaat functionerende organisaties, diensten en voorzieningen kunnen allerlei problemen die het gevolg zijn van sociale uitsluiting, segregatie en onleefbaarheid worden voorkomen. Uiteraard zijn er met name in het sociale domein allerlei urgente problemen waarmee de steden worden geconfronteerd en die hier en nu om een antwoord vragen. Om begrijpelijke redenen ligt in het sociale domein de nadruk sterk op urgente problemen toegesneden curatieve en repressieve programma's en projecten. Niettemin moeten we niet blind zijn voor het belang van een versterking van de sociale infrastructuur, niet in de laatste plaats omdat 'ingrijpen aan de voorkant van de keten' veelal doeltreffender en goedkoper is (zie ook Manifest G27, *Sterke Steden, Sterker land!*). In vergelijking tot grote buitenlandse steden, en soms ook de G4, geldt voor de Overijsselse steden dat de samenlevingsproblemen hier nog redelijk beheersbaar zijn. Ook in Overijssel staan de sociale samenhangen en de leefbaarheid van de steden echter onder druk. Oude organisatievormen, diensten en voorzieningen zijn niet of minder passend bij de door bijvoorbeeld individualisering, schaalvergroting, verkleuring en globalisering, sterk veranderde maatschappelijke verhoudingen. Het is daarom hoogtijd om te investeren in de **innovatie** van de sociale infrastructuur van de steden.

Het zwaartepunt bij de versterking van de sociale infrastructuur ligt, anders dan bij het curatie en repressie, niet alleen en misschien zelfs niet in de eerste plaats in het sociale domein, maar in de velden **'wonen' (fysiek)** en **'werk en scholing' (sociaaleconomisch)**. Stedelijke herstructurering kan een bijdrage leveren aan de vergroting van de leefbaarheid en veiligheid van stadsbuurten en een gerichte stimulering van de economie kan de arbeidsdeelname van achterstandsgroepen, bijvoorbeeld laagopgeleide jongeren, worden vergroot. Hoewel de doelstellingen van de infrastructurele benadering

¹ De commissie heeft zich hierbij laten inspireren door H. Adriaansens en R. Rouw, *De Driehoek Rond; Visie op de Sociale Pijler van de Sociale Driehoek*, Provincie Zeeland, Middelburg, 2005.

bij uitstek sociaal zijn, liggen de aangrijpingspunten voor een dergelijke aanpak dus voor een belangrijk deel in de fysieke en de sociaaleconomische pijler.²

Hierbij zijn twee **schaalniveaus** van belang: regio en aandachtsbuurt. Op het niveau van de **woningmarkt- en arbeidsmarktregio** kunnen tal van beslissingen worden genomen die van invloed zijn op de mogelijkheden om binnenstedelijk een succesvol sociaal beleid te voeren. Zo beïnvloeden regionale afspraken over nieuwbouw en woonruimteverdeling de kansen om binnenstedelijk een beleid te voeren met het oog op een evenwichtige sociale ontwikkeling en leefbaarheid. Op het regionale niveau gaat het dus met name om het **scheppen van kansen**. In Overijssel lijkt de gebiedsgerichte werkwijze aanknopingspunten te bieden voor regionale visieontwikkeling en beleidsafstemming. In het stedelijke gebied van Deventer wordt momenteel geëxperimenteerd met een door gemeenten en provincie in gezamenlijkheid vastgestelde gebiedsagenda.

Op het niveau van de **aandachtsbuurt** gaat het om een gericht beleid ter verbetering van de leefbaarheid en sociale samenhang en de arbeidsmarktparticipatie en scholing van buurtbewoners en het voorkomen van uitval van individuen, huishoudens en buurten (vergelijk *G27, Aanval op de Uitval*).³ Het zwaartepunt bij de innovatie van de stedelijke infrastructuur ligt op het buurtniveau. Maar zonder adequate voorwaarden in het kader van de regionale economie en woningmarkt is sociale innovatie bij voorbaat tot mislukken gedoemd. Zoals Duyvendak heeft aangegeven is het niveau van de buurt weliswaar de 'vindplaats' van sociale problemen, maar niet als vanzelfsprekend de schaal waarop deze problemen zich laten oplossen.⁴ Daarom is het van belang een infrastructureel beleid te voeren op zowel het niveau van de regio als op het niveau van de buurt en zijn bewoners. Een kwestie van schakelen tussen schalen derhalve. Op het buurtniveau gaat het er dan om in regionaal verband gecreëerde **kansen te benutten: *Scoren in de Buurt!***

Bij dat benutten van kansen op buurtniveau zijn vervolgens ook de verbindingen tussen fysiek en sociaal/economisch van belang. In het fysieke domein wordt meer en meer onderkend dat sociale doelstellingen op het vlak van leefbaarheid, veiligheid, sociale cohesie en maatschappelijke participatie van buurtbewoners meer vragen dan 'stenen stapelen'. Projecten als Kolonisten in de Wijk (Laboratorium van Alledaagse Kansen) zijn daarom uitdrukkelijk gericht op het koppelen van fysieke herstructurering met individuele emancipatie van buurtbewoners.

Het versterken van de betrokkenheid van maatschappelijke partners kan belangrijke stimulansen voor innovatie geven. Dat geldt in de eerste plaats op het niveau van de regionale visievorming en beleidsafstemming. Van oudsher vinden deze processen plaats in exclusief politiek-bestuurlijke circuits. Met het oog op innovatie en realiteitsgehalte van de plannen lijkt het zinvol hier maatschappelijk partners bij te betrekken (bij 'werken', bijvoorbeeld organisaties van werkgevers en werknemers; bij 'wonen', bijvoorbeeld grote corporaties en zorginstellingen). Het betrekken van nieuwe partners kan ook bijdragen aan het doorbreken van verstarde bestuurlijke verhoudingen (door 'oud zeer' in verhouding centrum- en randgemeenten bijvoorbeeld) en tot de vorming van innovatieve allianties (denk aan Senseo). Op het binnenstedelijk niveau is de betrokkenheid van maatschappelijke partners zo mogelijk nog belangrijker. Tijdens de KISS jaarconferentie 2006 is een aantal voorbeelden van dergelijke innovaties gepresenteerd. Kenmerkend voor veel van deze innovaties is de prominente rol van maatschappelijke partners. Zij staan veelal aan de wieg van onorthodoxe samenwerkingsverbanden en dagen hun partners uit tot vernieuwingen in het sociale domein. Ook de rol van individuele burgers en bewonersorganisaties moet hierbij niet worden vergeten. Met het oog op de innovatie van de stedelijke sociale infrastructuur lijkt het zaak de energie en het initiatief van maatschappelijke partners de ruimte te geven en te stimuleren. Momenteel wordt op suggestie van KISS in Almelo bezien of in dat kader kan worden gewerkt met het concept van de **maatschappelijke aanbesteding**.

² Zie ook: R. van de Wouden, E. de Bruijne (m.m.v. Karin Wittebrood), *De stad en de omtrek. Problemen en perspectieven van de vier grootstedelijke gebieden in de Randstad*. Sociaal en Cultureel Planbureau, Den Haag, 2001, pp. 151-153.

³ Zie: R. van de Wouden et al., 2001, op. cit., pp. 151-153.

⁴ J.W. Duyvendak, De mythen van de wijk. 1999. *De Helling* 12 (2):39-42.

In het nieuwe werkplan beoogt KISS de innovatie van de sociale infrastructuur van de steden te stimuleren en te ondersteunen. Gegeven de missie van KISS zal de bijdrage van KISS daarbij liggen op het vlak van de kennisontwikkeling en -uitwisseling. Innovatie bestaat bij de gratie van het leggen van nieuwe verbindingen, nieuwe relaties. Het ontmoeten van andere partijen, met eigen – andere – inzichten kan zorgen voor een verbreding van de eigen begrensde horizon. Bovendien kan het ook leiden tot interessante nieuwe samenwerkingsverbanden. Het voorbeeld van de samenwerking tussen Philips en Douwe Egberts uitmondend in de ontwikkeling van de buitengewoon succesrijke Senseo is een schoolvoorbeeld. KISS biedt partijen die betrokken zijn bij de zorg voor de kwaliteit van de stedelijke samenleving in Overijssel allereerst een platform om elkaar te ontmoeten en om gezamenlijke *initiatieven te ontwikkelen* voor de innovatie van de sociale infrastructuur van de steden. Innovatie betekent echter ook dat we ons de vraag moeten durven stellen of een gekozen, veelbelovende, vernieuwende aanpak ook het gedachte effect sorteert. Bij veel initiatieven die gelden als 'best practices' is vooralsnog onduidelijk of ze ook 'werken'. KISS kan door het stimuleren van onderzoek en kennisuitwisseling een bijdrage leveren aan een beter *inzicht in de effectiviteit van innovaties* van de sociale infrastructuur.

Op basis van het voorgaande zal KISS zich in het komende jaar richten op drie prioritaire themavelden:

- Wonen: leefbaarheid en veiligheid van stedelijke woonmilieus
- Werken en scholing: maatschappelijke integratie en sociale samenhang
- Samenwerkend bestuur: versterking maatschappelijk en bestuurlijk draagvlak voor ontwikkeling sociale infrastructuur steden.

Uitgangspunten

Bij de ontwikkeling van activiteiten wordt een aantal uitgangspunten gehanteerd:

Aansluiten bij prangende vragen

De gekozen themavelden sluiten aan bij de lopende discussie over de vernieuwing van het stedenbeleid op gemeentelijk en provinciaal niveau. Bij de G27 ligt de nadruk inhoudelijk op het thema Aanval op de Uitval en procedureel op innovatie (proeftuinen), versterking regionale oriëntatie en grotere betrokkenheid van maatschappelijke partners. De commissie die in opdracht van de provincies Gelderland, Noord-Brabant en Overijssel heeft geadviseerd over de toekomst van het provinciale stedenbeleid zet vergelijkbare accenten. Uiteraard zijn de gekozen drie themavelden nog globaal. Daarom wordt binnen deze thema's een nadere concretisering aangebracht, waarbij zoveel mogelijk aansluiting wordt gezocht bij concrete innovatieve projecten in de steden.

Focus op doorwerking naar de praktijk

KISS tracht verder in zijn activiteiten meer rechtstreeks aan te sluiten bij de uitvoeringspraktijk. Dit betekent dat aansluitend bij stedelijke programma's en projecten vanuit een concrete praktische vraagstelling kennis wordt gemobiliseerd en toepasbaar gemaakt en dat gevonden oplossingen vervolgens in breder verband met de leden van KISS worden gedeeld. Een goed voorbeeld van de hierbij te volgen werkwijze vormde de expertmeeting jeugdoverlast die op 26 september 2006 is georganiseerd in het kader van het Enschedese WENS-project.

Visieontwikkeling

Innovatie veronderstelt ook dat men zich laat inspireren door nieuwe ideeën. KISS wil langs deze weg bijdragen aan innovatie in de steden. De KISS jaarconferentie 2006 stond in het teken van nieuwe vormen van betrokkenheid van maatschappelijke partijen bij de zorg voor de kwaliteit van het stedelijke publieke domein. Verder is in 2006 een begin gemaakt met de debatreeks Overijssel Overstag?. Deze reeks beoogt middels een aantal prominente en spraakmakende inleiders het debat over de toekomstige uitdagingen voor Overijsselse steden te stimuleren. Deze reeks wordt in 2007 voortgezet.

Voorziene activiteiten in 2007

Bij het opstellen van dit jaaroverzicht kan een aantal activiteiten worden benoemd die reeds zijn geprogrammeerd of in voorbereiding zijn genomen. Een thematisch overzicht van deze activiteiten volgt hierna. Uiteraard kan in de herfst van 2006 nog niet volledig worden voorzien welke concrete activiteiten in het komende jaar ter hand zullen worden genomen. Wil KISS adequaat kunnen inspelen op nieuwe ontwikkelingen en zich voordoende kansen slagvaardig benutten, dan is een volledige programmering ook niet wenselijk. Niettemin is het wel belangrijk om in dit werkplan een aantal kernthema's te benoemen en een aantal kernactiviteiten te schetsen.

Wonen: leefbaarheid en veiligheid van stedelijke woonmilieus

Met het oog op de verbetering van de leefbaarheid van de binnensteden en de aantrekkelijkheid van stedelijke woonmilieus is de regionale afstemming van bouwprogramma's een belangrijk aandachtspunt. In samenwerking met dr. Theo de Bruyn (lector Duurzame Leefomgeving; Saxion Hogeschool) wordt de in 2006 gestarte project 'Duurzaam perspectief woningbouw' gecontinueerd. Dit project voorziet in een analyse van stedelijke nieuwbouwplannen in de vijf Overijsselse steden in de afgelopen tien jaar, vooral vanuit het perspectief van de locatiekeuze en het ruimtegebruik. Daarbij staat niet alleen de rol van de steden centraal maar ook die van relevante andere publieke (provincie, andere gemeenten, stedelijke netwerken) en private partijen (woningcorporaties en marktpartijen).

In 2006 is een poging gedaan samen met dr. Wim Gilijamse van Saxion Hogescholen een studiemiddag te organiseren rond het thema Energiebewust Bouwen en Renoveren. Helaas bestond daar op dat moment te weinig belangstelling voor. Toch zijn wij ervan overtuigd dat het hier een belangrijk onderwerp betreft, niet in de laatste plaats vanwege de invloed van energiekosten op de totale woonlasten en de toegankelijkheid van de woningvoorraad voor lagere inkomensgroepen. Daarom zal in 2007 bezien worden of er een groep belangstellenden voor dit thema is te formeren (we denken aan de energie-experts van woningbouwcorporaties en gemeenten). In overleg met hen zal bepaald worden of en op welke wijze in KISS-verband aandacht aan dit thema zal worden besteed.

KISS is ook betrokken bij het project '**Scoren in de Wijk**' in de Berflo Es (Hengelo). Dit is een project waarin de FC Twente, de gemeente Hengelo en diverse andere partijen (waaronder ook woningcorporaties) nieuwe impulsen geven aan de ontwikkeling van de Hengelose aandachtswijk de Berflo Es. Meer over dit project kun je vinden op de website: <http://www.scorenindewijk.nl/>. KISS is op verschillende manieren betrokken bij dit project. Enerzijds levert KISS een bijdrage aan het mobiliseren van in de regio beschikbare kennis met het oog op de vormgeving van het project. Zo treedt de WD van KISS op als adviseur van de projectorganisatie. In die hoedanigheid zijn op basis van een door KISS ontwikkeld evaluatiekader afspraken gemaakt met de Faculteit Management en Bestuur en IPIT (Instituut voor Maatschappelijke Veiligheidsvraagstukken) over de evaluatie van het project. Anderzijds zal KISS een belangrijke rol spelen bij het verspreiden van de in dit project opgedane kennis en ervaring naar andere stadsbesturen, BVO's en stedelijke beleidspartners.

KISS is ook betrokken bij een vergelijkbaar project in De Riet in Almelo. De gemeente Almelo heeft van Minister Nicolai 2 miljoen euro gekregen om de leefbaarheid en veiligheid in Almelo te vergroten. Deze middelen worden ingezet in de wijk De Riet. Het plan is door een bundeling van activiteiten buurtbewoners te prikkelen hun eigen leven weer in de hand te nemen. Daarbij wordt gedacht aan verschillende activiteiten: het opzetten van een buurtrestaurant, het organiseren van voetbalclubs en workshops om gezondheid en sociale vaardigheden te verbeteren; het aanbieden van activiteiten voor jongeren om kansen op arbeidsmarkt te vergroten en overlast tegen te gaan; fysieke aanpassingen in de woon- en leefomgeving (parkeren en openbare verlichting). Een aansprekende innovatieve activiteit is de ontwikkeling van een geluksbudget. Huishoudens worden gevraagd een persoonlijk verbeterplan op te stellen met een coach. Ze geven aan welke activiteiten ze gaan ondernemen om dat te bereiken. Dat kan gaan over verschillende activiteiten bijvoorbeeld opvoeding, werk of scholing. Om de activiteit uit te voeren krijgen ze eenmalig een budget van 750 euro. Een aantal van de andere activiteiten wordt samen met Heracles ondernomen onder het motto Hart voor Heracles, Hart voor Almelo. KISS gaat een "benen – op – tafel"-bijeenkomst organiseren met experts om de aanpak rond het Geluksbudget nader vorm te geven en contacten verzorgen tussen FC Twente Scoren in de wijk

en Almelo en Heracles. Verder zal KISS een aandeel leveren in de opzet rond de monitoring van alle activiteiten van dit project.

In 2007 worden wederom twee **stedentrips** georganiseerd. Gezien eerdere bezoeken is het de bedoeling in 2007 Deventer en Almelo aan te doen. Tijdens de stadsbezoeken wordt op locatie gekeken bij een aansprekend vernieuwend project.

Een belangrijk project op het deelterrein veiligheid is het **WENS-project** in Enschede. Dit project is gericht op de bevordering van buurtveiligheid. WENS staat voor wijkscans Enschede Nieuwe Stijl. Deze WENS is gestart om overzicht en inzicht te krijgen in de veiligheid van de wijk. Op basis van geconstateerde veiligheidsproblemen en risico's worden speerpunten geformuleerd die zijn vastgesteld door het gemeentebestuur. Jeugdoverlast vormt een van de speerpunten. Een ander speerpunt is ruimtelijke concentratie van problemen. In sommige wijken is de sociale druk groter dan het draagvlak. Dit thema wordt verder uitgewerkt en begin 2007 wordt hierover een expertmeeting gehouden. In een expertmeeting zitten betrokken partners (zowel uit de uitvoering als beleid) aan tafel met experts van buiten Enschede. De experts worden zo uitgenodigd dat de verschillende aspecten van het probleem belicht kunnen worden. Experts zijn mensen met praktische ervaring maar ook afkomstig uit de academische wereld.

Op het themaveld veiligheid zal in de eerste helft van 2007 in samenwerking met het IPIT ook een bijeenkomst worden georganiseerd waarin de eerste resultaten worden gepresenteerd van het in het kader van het Stedelijk Innovatie Programma (STIP) -programma van KCGS en NWO uitgevoerde onderzoek **Ketenaanpak Veelplegers**. Het betreffende onderzoek beoogt inzicht te geven in het functioneren van de ketenaanpak ten aanzien van veelplegers in de grote steden en de succes- en faalfactoren bij deze aanpak. In de bijeenkomst zal de in het kader van het STIP-onderzoek geanalyseerde Enschedese aanpak worden vergeleken met de in Deventer opgedane ervaringen bij de aanpak van veelplegers.

Op basis van eerder gemaakte afspraken zal KISS in samenwerking met de B&A Groep de politieregio IJsselland in 2007 ondersteunen bij het opstarten van een effectieve **ketenaanpak voor de veiligheidsregio**. Op nog nader te bepalen wijze worden de ervaringen in IJsselland en de ontwikkelde aanpak dienstbaar kunnen worden gedeeld met andere geïnteresseerde partijen.

In 2007 wordt de debatreeks **Overijssel Overstag** voortgezet. In het kader van deze reeks worden landelijk toonaangevende sprekers gevraagd op een bepaald themaveld te reflecteren op internationale en nationale ontwikkelingen die relevant zijn voor de ontwikkelingsagenda van de vijf Overijsselse steden en het omliggende stedelijk gebied. Nadat in november 2006 de reeks van start ging met het debat over het thema '**Naar aantrekkelijke stedelijke woonmilieus**' (inleider prof. dr. W. Derksen, directeur Ruimtelijk Planbureau) is in deze reeks ook een debat gepland over het thema **Veiligheid als bestuurlijke opdracht**. Inleider: drs. L. Gunther Moor van de Stichting Maatschappij, Veiligheid en Politie (toegezegd).

In het kader van de reeks Ontmoet de Onderzoeker zal KISS in 2007 ook een bijeenkomst organiseren over het boek *Stadsmensen; Levenswijze en Woonambities van Stedelijke Middengroepen* waarin onderzoekers van het Amsterdam Institute for Metropolitan and International Development Studies (AMIDST) een programma van eisen ontwikkelen dat erop is gericht **middengroepen** voor de stad te behouden (nog niet bevestigd).

Werken en scholing: maatschappelijke integratie en sociale samenhang

De zojuist genoemde programma's in Hengelo en Almelo hebben ook raakvlakken met het tweede zwaartepunt. In beide programma's zijn deelprojecten voorzien op het terrein van scholing, inburgering en arbeidsmarktbeleid.

Project Cambio (Deventer)

Cambio is een op buurtbeheer gericht bedrijf gevestigd in Deventer. Het bedrijf is voortgekomen uit een initiatief van bewoners en maakt deel uit van de Deventer wijkaanpak. Het bedrijf beoogt verloedering in de stad tegen te gaan door te zorgen voor schone straten en openbaar groen; langdurig werklozen aan zinvol werk te helpen en waar mogelijk ook een bijdrage te leveren aan arbeidsintegratie; sociale activering van burgers.

Voor de werkwijze van Cambio bestaat in andere steden, binnen en buiten Overijssel, veel belangstelling. Tot dusver is echter geen goede beschrijving en evaluatie van deze aanpak beschikbaar. Op verzoek van Cambio zal KISS in samenwerking met de Faculteit Bedrijf, Bestuur en Technologie van de Universiteit Twente in het kader van een afstudeerproject een dergelijke beschrijving/evaluatie laten uitvoeren. Als deze is afgerond zal KISS samen met Cambio, mede op basis van deze studie een bijeenkomst organiseren gericht op de verspreiding van de kennis en ervaring opgedaan met de Cambio-aanpak.

Een nieuwe activiteit in deze programmalijn is het **project Twents Talent**. De Universiteit Twente heeft van het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen een subsidie ontvangen in het kader van de prestatieafspraken allochtonenbeleid voor het project Stimulering van Twents Talent. Dit project is gericht op het bevorderen van de doorstroming van allochtone jongeren in het hoger onderwijs. Het doel is een aantal concrete activiteiten te ontwikkelen. In december wordt een startconferentie georganiseerd door KISS en ELAN. KISS biedt ondersteuning bij de inhoudelijke vormgeving en de organisatie van deze conferentie. Tijdens de workshops op de conferentie wordt kennis en ervaring van de deelnemers gemobiliseerd om een kansrijke aanpak te ontwikkelen. KISS biedt voorts ondersteuning voor het bevorderen van evaluatieonderzoek naar de effectiviteit van het project als geheel en bij het verspreiden van tijdens het project opgedane ervaring en kennis.

In samenwerking met de Hogeschool Windesheim is ook een project gestart betreffende het lokaal beleid inzake **Etnisch Ondernemerschap**. De leiding van dit project berust bij prof. dr. E. Masurel. Definitieve afspraken over de vormgeving van het project moeten nog worden gemaakt, maar vooralsnog wordt gedacht aan een vorm waarbij in de eerste fase van het project via een inventarisatieronde onder gemeentelijke beleidsambtenaren (en wellicht ook bij SMO en bij de KvK's of MKB-organisaties en het UT instituut NIKOS, dat zich richt op ondersteuning van startende ondernemers) wordt gekeken welk lokaal beleid er in deze is en wat de vragen daarbij zijn. Deze ronde zou kunnen uitmonden in een door KISS uit te geven boekje, dat vervolgens ook als startdocument kan fungeren voor een vervolgbijeenkomst waarin een aantal van de thema's kunnen worden verdiept en een eventueel vervolgtraject wordt afgesproken.

De procedure met betrekking tot de herbezetting van de **leerstoel Intercultureel Bestuur** is in gang gezet. Naar verwachting zal ook het Universiteitsfonds van de Universiteit Twente bereid zijn om de leerstoel de komende drie jaar te subsidiëren. Inhoudelijk is de leerstoel meer geprofileerd naar vraagstukken van scholing en arbeidsmarkt, hetgeen goed aansluit bij de het themaveld 'werken en scholing' in dit werkplan. Het streven is om een leerstoel te realiseren ter omvang van 0,4 fte (was 0,2 fte), omdat de ervaring in de afgelopen periode heeft geleerd dat één dag per week een onvoldoende basis bood om activiteiten voldoende van de grond te tillen. De bekostiging van de uitbreiding is nog niet geheel rond. In het najaar van 2006 wordt gezocht naar aanvullende bekostiging.

In 2007 zal ook worden bezien of het mogelijk is om samen te werken met de Regionale Platforms Arbeidsmarktbeleid in Overijssel. Contacten met het RPA Overijssel zijn reeds gelegd.

In het kader van de debatreeks Overijssel Overstag zijn op dit themaveld debatten gepland over de thema's:

Naar competitieve stedelijke regio's en duurzame economische ontwikkeling

Inleider: prof. dr. Coen Teulings, directeur Centraal Plan Bureau (nog niet bevestigd)

"Aanval op de uitval!" Innovatie van de stedelijke sociale agenda

Inleider: prof. dr. Paul Schnabel, directeur Sociaal-Cultureel Planbureau (bevestigd).

Samenwerkend bestuur: versterking maatschappelijk en bestuurlijk draagvlak

Innovatie van de sociale infrastructuur noopt tot samenwerking. Met het oog op een gebiedsgerichte aanpak is bestuurlijke samenwerking tussen centrumgemeenten, randgemeenten en provincie van belang, terwijl in menig geval ook de betrokkenheid van maatschappelijke partners van belang is voor **goed regionaal besturen**. Het functioneren van regionale bestuursnetwerken staat centraal in onderzoek dat onder leiding van de WD van KISS wordt uitgevoerd in opdracht van het maatschappelijk topinstituut NICIS (Netherlands Institute for City Innovation Studies). Het onderzoek richt zich op de vraag welke vormen van netwerkmanagement worden toegepast bij regionale coproducties en in welke mate deze leiden tot effectieve en legitieme uitkomsten. In 2007 organiseert KISS een bijeenkomst over de vormgeving van regionale coproducties.

Samenwerkend bestuur is ook van groot belang in het kader van stedelijke herstructureringsprocessen. KISS zal in het komende jaar verkennend onderzoek stimuleren naar de samenwerkingsrelaties in de driehoek corporaties, bewoners en gemeentebesturen. De centrale vraag hierbij is: Hoe worden in verschillende Overijsselse steden de verhoudingen van gemeentebesturen, corporaties en bewoners bij wijkvernieuwingprojecten vormgegeven en hoe verloopt de samenwerking tussen deze partijen?

De resultaten kunnen binnen KISS-verband breder worden verspreid en worden besproken tijdens een KISS-studiemiddag. Ook in ander verband willen we in het komende jaar als KISS aandacht besteden aan nieuwe werkwijzen waarmee de **burgerbetrokkenheid** bij de besluitvorming over en de uitvoering van stedelijke projecten gestalte kan krijgen. Meer in het algemeen zal in het kader van de debatreeks Overijssel Overstag een debat worden georganiseerd over het thema:

Naar een postparlementaire lokale democratie?

Inleider: prof. dr. Michiel Scheltema, oud-voorzitter van de WRR (toegezegd).

Samenwerkend bestuur is ook een concept dat zinvol kan worden toegepast binnen het gemeentebestuur zelf. Door de dualisering zijn in veel gemeenten de verhoudingen tussen gemeenteraad en B&W verscherpt. Een belangrijk knelpunt in de verhouding raad en college is de kwaliteit van de informatievoorziening aan de raad. Het **project strategische informatievoorziening naar de gemeenteraden** probeert hierin verbetering te brengen. In 2006 is aan de verschillende raden gerapporteerd over de resultaten van een onderzoek naar informatiebehoeften van de raad. In het verlengde van deze bijeenkomsten is KISS in de gemeente Hengelo betrokken bij de verbetering van de programmabegroting als kaderstellend document ten behoeve van de controlerende rol van de gemeenteraad en als basis voor de informatievoorziening aan de raad. Voor dit project is financiële ondersteuning van het KCGS ontvangen.

Tijdens de succesvolle eerste KISS-studiereis naar Antwerpen en Brussel is door verschillende deelnemers geconstateerd dat de manier waarop verschillende Overijsselse partijen inspelen op **Europese (onderzoeks)fondsen** voor verbetering vatbaar is. Door afstemming van aanvragen in onder meer de EU structuurfondsen en de EU kaderprogramma's kan het succes van Overijsselse aanvragen sterk worden verbeterd. KISS kan gezien zijn missie en zijn divers ledenbestand (kennisinstellingen, overheden en bedrijfsleven) hierbij een belangrijke schakelfunctie vervullen. In het komende jaar wil KISS zich op dit punt nadrukkelijker profileren.

Vanwege het toenemend belang van de Europese Unie voor de stedelijke ontwikkeling is in het kader van de debatreeks Overijssel Overstag ook een lezing gepland over het thema:

Europa als bondgenoot?

Verdieping door inventariserend onderzoek

Net als in 2006 zal KISS in het komende jaar – aan projecten gekoppeld – inventariserend onderzoek (laten) uitvoeren. In 2006 is in dat verband onder meer onderzoek verricht ten behoeve van de jaarconferentie en het project Duurzaam Perspectief Woningbouw. In 2007 willen we in elk geval een project tot stand brengen waarin de samenwerkingsrelaties tussen verschillende betrokkenen bij stedelijke herstructurering centraal staat. Ook in het project Etnisch Ondernemerschap wordt mogelijk op basis van deze formule inventariserend onderzoek verricht.

Met de uitvoering van dergelijk onderzoek streeft KISS naar het aanbrengen van verdieping. De resultaten worden als onderlegger gebruikt bij de organisatie van praktijkbijeenkomsten (zie bijvoorbeeld het project Duurzaam Perspectief Woningbouw). De uitgezette onderzoeken hebben een praktijkgerichte doelstelling. Gestreefd wordt naar het uitzetten van dergelijke relatief kortlopende onderzoeken bij de deelnemende kennisinstellingen (bijvoorbeeld door inzet van afgestudeerden en stagiaires) en deelnemende adviesbureaus. In de begroting 2007 is voor het uitvoeren van onderzoek en voor eventueel benodigd in te huren personeel bij het bureau een budget opgenomen.

Communicatie en ontsluiten van informatie

De vernieuwde KISS website maakt het mogelijk om gedigitaliseerde informatie thematisch te ontsluiten voor derden. Dit biedt goede mogelijkheden om de resultaten van KISS-activiteiten beter naar leden en andere belangstellenden te communiceren. KISS wenst deze mogelijkheden consequent te benutten, zodat de zichtbaarheid van KISS-resultaten wordt verbeterd. Met het oog hierop verzorgt KISS sedert het najaar van 2005 een digitale attenderingsservice (*KISS-es*). Via deze service worden leden en andere geïnteresseerden geattendeerd op nieuwe publicaties, bijeenkomsten en ontwikkelingen van anderen dan KISS die relevant zijn voor stedelijke vernieuwing in Overijssel. Met de lancering van de website is de verschijningsfrequentie van de papieren nieuwsbrief teruggebracht; in 2007 zijn twee edities voorzien.

Samenwerking met KCGS

De samenwerking met het landelijke kenniscentrum krijgt onder meer vorm door participatie vanuit het KCGS in het onderzoek naar strategische informatievoorziening aan de gemeenteraad. KCGS zal zorgdragen voor de landelijke verspreiding van de resultaten van dit onderzoek. In het werkprogramma van KISS wordt ook ingespeeld op het door het KCGS en NWO opgezette Stedelijk Innovatieprogramma STIP en de in het kader daarvan uitgevoerde onderzoek naar de ketenaanpak bij veelplegers en stedelijke netwerkvorming.

Daarnaast zijn de websites van KISS en KCGS door middel van links met elkaar verbonden. Het is nadrukkelijk de bedoeling dat KISS kennis en ervaring uit de Overijsselse praktijk via het landelijke kenniscentrum onder de aandacht zal brengen.